

TENDINȚELE UTILIZĂRII CARDURILOR DE PLATĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA

TRENDS OF THE USE OF PAYMENT CARDS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Iurie CAPRIAN¹

Rezumat

Cardurile de plată au devenit unul dintre cele mai utilizate instrumente de plată la nivel global, inclusiv în Republica Moldova. Cercetarea efectuată se bazează pe analiza datelor prezentate în rapoartele Băncii Naționale a Moldovei (BNM) pe anii 2017-2022 privind funcționarea sistemului de plăți, precum și în rapoartele anuale ale BNM. Au fost sintetizate datele obținute, ceea ce a permis prezentarea unui tablou complex al tendințelor de utilizare a cardurilor de plată în Republica Moldova. Studiul efectuat a demonstrat o extindere cantitativă și calitativă a utilizării cardurilor de plată în Republica Moldova, cu o anumită modificare a sortimentului de tipuri de carduri oferite. De asemenea, a existat o dominație completă pe piață a cardurilor de debit față de cardurile de credit, precum și a operațiunilor de retragere de numerar față de cele de plată. Reieșind din această situație, este necesară continuarea promovării cardurilor de plată și extinderea funcționalității acestora.

Cuvinte-cheie: card de plată; sistem de plată;

Abstract

Payment cards have become one of the most used payment instruments globally, including in the Republic of Moldova. The research carried out is based on the analysis of the data presented in the reports of the National Bank of Moldova (NBM) for the years 2017-2022 regarding the operation of the payment system, as well as the annual reports of the NBM. The obtained data were synthesized, which allowed the presentation of a complex picture of the trends in the use of payment cards in the Republic of Moldova. The conducted study demonstrated a quantitative and qualitative expansion of the use of payment cards in the Republic of Moldova, with a certain change in the assortment of card types offered. In the same way, there was a complete market dominance of debit cards compared to credit cards, as well

¹ doctorand, Universitatea de Stat din Moldova, 0000-0001-5484-3087, iuricaprian@gmail.com

as cash withdrawal operations compared to payment ones. Based on this situation, it is necessary to continue the promotion of payment cards and to expand their functionality.

Keywords: payment card; payment system;

JEL classification: G20, G21, G28

INTRODUCERE

Cardul de plată este un instrument de plată, care ține de un sistem de plată și este emis de o instituție financiară anumită unui client, care îi permite deținătorului său (titularului de card) să acceseze mijloacele bănești din conturile bancare ale clientului sau cont de credit și să efectueze plăți prin mijloace electronice, să efectueze un transfer cu ajutorul unui terminal de plată și să aibă acces la bancomate (ATM). [5]

Pe parcursul ultimilor decenii amploarea folosirii unor astfel de instrumente de plată (carduri de debit, carduri de credit, carduri preplătite) a crescut semnificativ. Astfel, statisticile internaționale demonstrează, pentru anul 2022, un volum de 25,9 miliarde de carduri aflate în circulație, care a sporit, față de anul 2017, cu 5,4 miliarde sau 26,2%. [4]

În Republica Moldova au loc procese similare. De la începutul anilor 2000 are loc extinderea perpetuă a folosirii cardurilor în calitate de instrument de plată.

Prezentul articol are drept scop principal prezentarea tendințelor cantitative și calitative ale utilizării cardurilor de plată în Republica Moldova.

METODE ȘI MATERIALE APLICATE

Cercetarea efectuată se bazează pe analiza datelor prezentate în rapoartele Băncii Naționale a Moldovei (BNM) pentru anii 2017-2022 referitoare la funcționarea sistemului de plăți, precum și rapoartele anuale ale BNM. Datele obținute au fost sintetizate, ceea ce a permis prezentarea unui tablou complex al tendințelor utilizării cardurilor de plată în Republica Moldova.

RESULTATE OBȚINUTE ȘI DISCUȚII

Așadar, în 1996 în Republica Moldova a fost creat primul și unicul operator național cu carduri MoldCard System, care, în scurt timp, în virtutea lipsei cererii la serviciile respective în perioada ulterioară, și-a încetat existența.

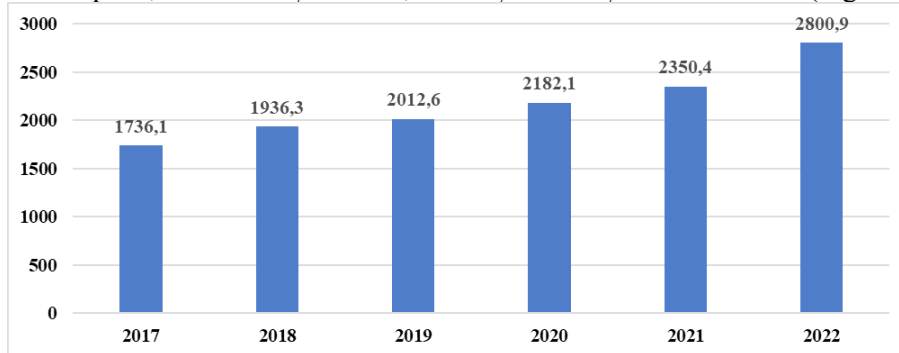
De mare importanță a fost și aprobarea, în anul 1997, a Regulamentului nr. 58/11-02 privind organizarea de către bănci a plăților cu carduri pe teritoriul Republicii Moldova [8].

Ca urmare, în anul 1997 a fost emis primul card Visa Electron de către Victoriabank, iar în ianuarie 2001 Victoriabank a lansat primele carduri în sistemul Europay/MasterCard.

Un factor administrativ important de dezvoltare a folosirii cardurilor bancare a constituit Hotărârea Guvernului nr. 191 din 06.03.2001 cu privire la implementarea masivă a instrumentelor de plată fără numerar [1].

La finele anului 2022, în Republica Moldova în circulație se aflau 2800,9 mii carduri de plată, fiind în creștere de 1,6 ori față de sfârșitul anului 2017 (Figura 1).

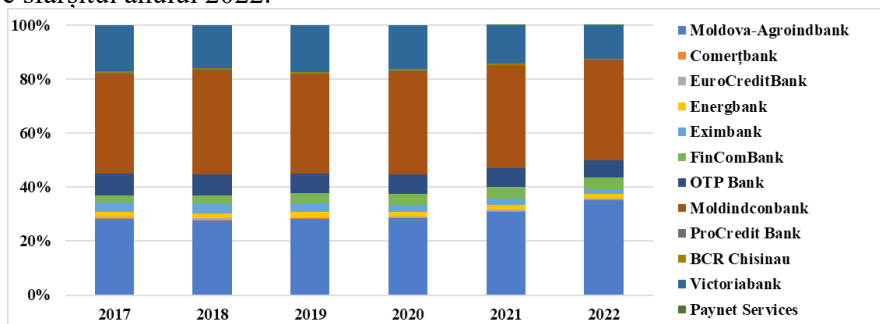

Sursa: [2]

Figura 1. Dinamica numărului de carduri în circulație în Republica Moldova (mii)

La fel, este remarcabil că în circulație, la sfârșitul anului 2022, erau 1725,9 mii carduri active, 1054,0 mii – carduri salariale și 468,7 mii – carduri sociale.

În Figura 2 este prezentată dinamica schimbărilor structurale ale numărului de carduri de plată în diviziune pe prestatorii de servicii de plată din Republica Moldova către sfârșitul anului 2022.

Sursa: [2]

Figura 2. Dinamica modificărilor structurale ale numărului de carduri în circulație în Republica Moldova în diviziunile pe prestatorii de servicii de plată

Drept cei mai importanți prestatori de servicii de plată pe piața de carduri pot fi considerate patru bănci. Prima este Moldindconbank, care în perioada analizată și-a mărit ponderea de la 36,7% până la 37,1%, urmează Moldova-Agroindbank – cu

sporul de pondere de la 28,2% până la 35,2%. Pe locul al treilea se află Victoriabank cu o reducere de pondere de la 17,2% până la 12,2%, iar pe locul patru s-a plasat OTP bank cu o scădere a ponderii de la 8,3% până la 6,2%.

Este de menționat faptul că până în anul 2021 toate cardurile de plată au fost emise de bănci, iar în anul 2021 pe piața respectivă au apărut cardurile „Paynet Services” SRL.

Este remarcabilă expansiunea, pe parcursul ultimilor ani, a cardurilor de proximitate (contactless), numărul cărora, în anul 2022, a sporit cu 25,5% față de anul 2021. În Raportul anual al Băncii Naționale a Moldovei pentru anul 2022 se menționează: „Creșterea rapidă a ponderii acestor tipuri de carduri în numărul total de carduri în circulație a contribuit la înlocuirea treptată a cardurilor hibride care, la rândul lor, au substituit anterior cardurile cu bandă magnetică. Astfel, la sfârșitul anului 2022, cardurile contactless au deținut ponderea majoră (97,6 la sută) din totalul cardurilor aflate în circulație în Republica Moldova.” [7]

Numărul cardurilor hibride a scăzut cu 63,7% față de finele anului 2021, având o pondere de 2,2% din totalul cardurilor aflate în circulație în Republica Moldova.

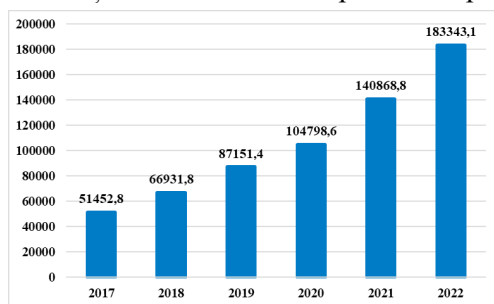
Către sfârșitul anului 2022, cardurile cu bandă magnetică nu mai erau în circulație. Cardurile virtuale au deținut o cotă modestă de 0,2%.

În perioada de analiză, băncile comerciale din Republica Moldova au încetat oferta cardurilor de plată de nivel „Electron”, cardurile de nivel „Clasic” devenind cele mai utilizate.

În unele bănci comerciale ofertele de carduri este semnificativ diversificată în funcția de destinația utilizării și categoria de utilizatori.

În același timp, în ultimii ani, unele bănci au promovat cardurile de nivel „Gold”. De asemenea, sunt remarcabile ofertele de carduri din categoria de top sau super-premium (de exemplu, Visa Infinite sau Mastercard World Elite).

În Figurile 3 și 4 este prezentată dinamica numărului și volumului anual al tranzacțiilor cu cardurile de plată în Republica Moldova.

Sursa: [3]
Figura 3. Dinamica numărului anual al tranzacțiilor cu cardurile de plată în Republica Moldova (mii)

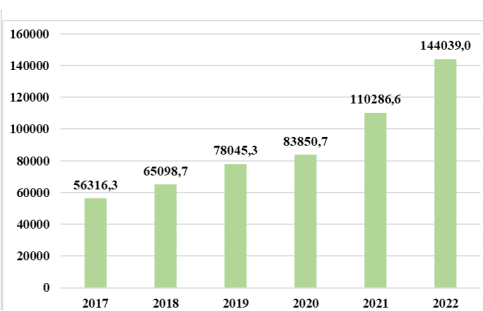

Figura 4. Dinamica volumului anual al tranzacțiilor cu cardurile de plată în Republica Moldova (milioane lei)

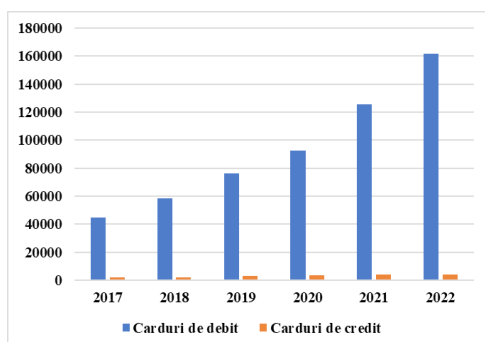

În perioada analizată, numărul operațiunilor efectuate cu cardurile de plată în Republica Moldova a sporit de la 51,5 milioane până la 183,3 milioane, adică de 3,6 ori.

Din numărul total al operațiunilor desfășurate în anul 2022 ponderea de 90,2% o dețin operațiunile cu cardurile emise în Republica Moldova, iar cea de 9,8% – operațiunile cu cardurile de plată emise peste hotarele țării. La fel, 82,2% din numărul total al operațiunilor au ținut de plățile fără numerar, iar 17,8% – de retragerile de numerar.

La fel, în perioada analizată valoarea operațiunilor cu cardurile de plată a crescut, respectiv, de la 56316,3 milioane lei până la 144039,0 milioane lei, adică aproximativ de 2,6 ori. 86,7% din valoarea operațiunilor au fost efectuate cu cardurile emise pe teritoriul Republicii Moldova, iar 13,3% – cu cardurile emise peste hotarele țării.

În Figurile 5 și 6 este prezentată dinamica numărului și valorii operațiunilor cu cardurile de plată emise în Republica Moldova în diviziune pe categoriile de bază: de debit și de credit.

Sursa: [3]

Figura 5. Dinamica numărului anual al tranzacțiilor cu cardurile de plată emise în Republica Moldova în diviziune pe categorii (mii)

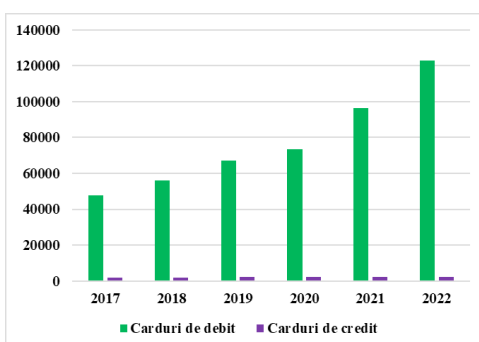

Figura 6. Dinamica volumului anual al tranzacțiilor cu cardurile de plată emise în Republica Moldova în diviziune pe categorii (milioane lei)

Respectiv, folosirea cardurilor de credit în Republica Moldova rămâne relativ modestă, cu o pondere de 2,4% în numărul total de operațiuni și 1,8% din valoarea totală a tranzacțiilor.

În Tabelul 1 este prezentată structura operațiunilor de cardurile de plată în Republica Moldova.

Tabelul 1

Structura operațiunilor cu cardurile de plată în anul 2022 (%)

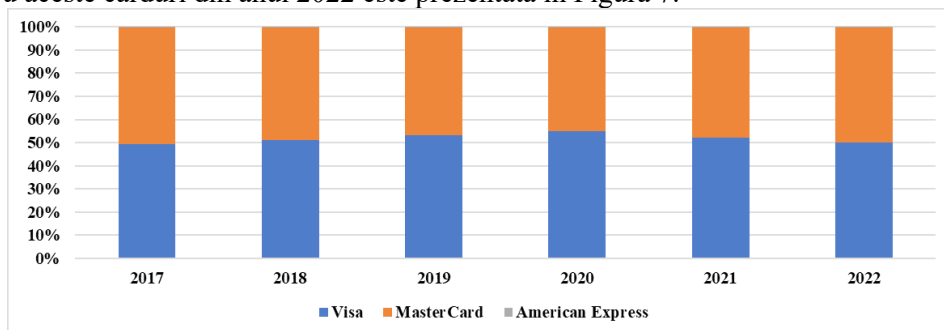

Indicatorii	Operațiunile domestice efectuate cu cardurile de plată emise de prestatorii de servicii de plată		Operațiunile efectuate în străinătate cu cardurile emise în Republica Moldova	
	Numărul	Valoarea	Numărul	Valoarea
Plăți fără numerar fără prezența fizică a cardului	17,4	10,5	1,1	7,4
Plăți fără numerar cu prezența fizică a cardului	62,3	20,3	35,2	38,3
Retrageri de numerar	20,3	69,2	63,7	54,3

Sursa: [7]

Din datele Tabelului 1 reiese preferința utilizatorilor cardurilor de plată de a folosi aceste instrumente financiare preponderent pentru retragerea numerarului. Ponderea valorii acestor operațiuni în Republica Moldova în anul 2022 a constituit 69,2%, iar în cadrul operațiunilor efectuate în străinătate cu cardurile emise în Republica Moldova – 54,3%.

Pe teritoriul Republicii Moldova circulă carduri din 3 sisteme internaționale de plăți – Visa, MasterCard și American Express. Distribuția structurală a operațiunilor cu aceste carduri din anul 2022 este prezentată în Figura 7.

Sursa: [3]

Figura 7. Dinamica modificărilor structurale ale valorii operațiunilor cu cardurile de plată în Republica Moldova în diviziune pe sisteme de plăți (%)

În perioada de analiză, pe piața Republicii Moldova, pozițiile dominante au fost partajate de sistemele Mastercard și Visa, ponderile cărora în volumul total al valorii operațiunilor cu cardurile de plată au variat nesemnificativ.

În anul 2022, cardurile Mastercard au deținut cota de piață de 50,7%, cardurile Visa – de 49,8%, iar cardurile American Express au avut o poziție nesemnificativă (0,1%).

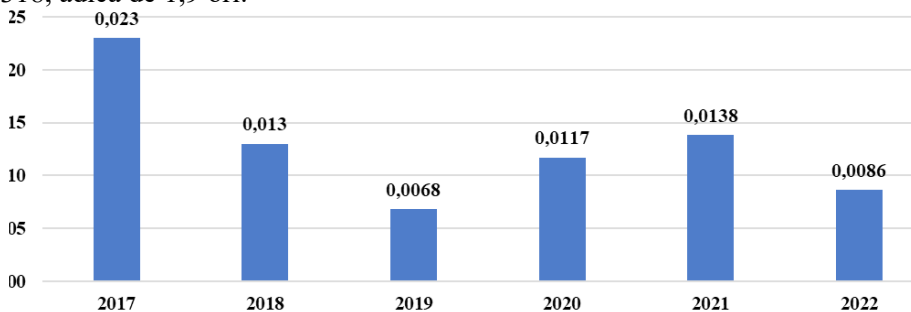
Situația în domeniul fraudelor cu cardurile de plată emise de prestatorii locali

în Republica Moldova este prezentată prin dinamica ponderii valorii totale a fraudelor comise în valoarea totală a tranzacțiilor efectuate (în țară și în străinătate) (Figura 8).

Pe parcursul perioadei analizate, acest indicator a avut oscilații puternice, cel mai înalt nivel fiind constatat în anul 2017 (0,023%), iar pentru anul 2021 el a constituit 0,0138%. În anul 2022 a avut loc o scădere până la nivelul care a constituit 0,0086%. Este remarcabil faptul că pe parcursul întregii perioade menționate, indicatorul analizat a avut nivelul mai jos față de media europeană, care, în anul 2019, a atins nivelul de 0,036%.

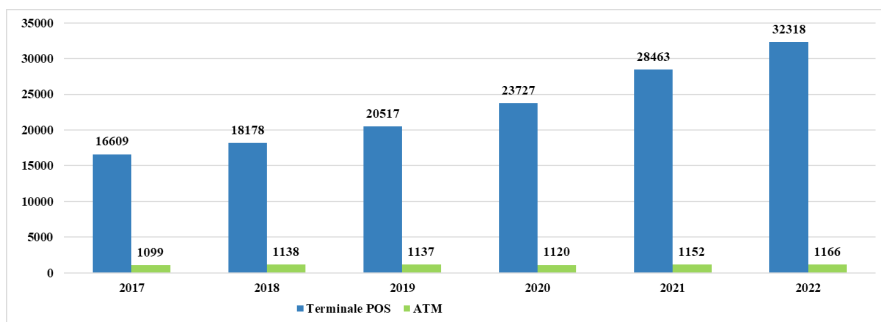
În perioada anilor 2017-2022, a avut loc dezvoltarea rapidă a infrastructurii pieței cardurilor bancare din Republica Moldova prin creșterea importanței a numărului dispozitivelor speciale. În Figura 9 este prezentată tendința de mărire a numărului terminalelor POS și ATM-uri. În perioada anilor 2017-2022, numărul terminalelor POS folosite în Republica Moldova a sporit de la 16609 unități până la 32318, adică de 1,9 ori.

Sursa: [6]

Figura 8. Dinamica ponderii valorii totale a fraudelor comise, în valoarea totală a tranzacțiilor efectuate în Republica Moldova (%)

În perioada de analiză numărul dispozitivelor ATM a crescut de la 1099 până la 1166 unități (adică cu 6,1%) (Figura 9).

Sursa: [2]

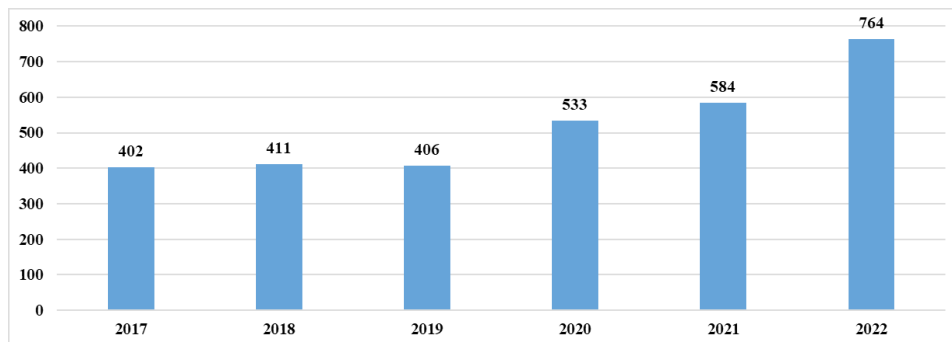
Figura 9. Dinamica numărului dispozitivelor speciale în Republica Moldova

Prezintă interes faptul, că în anul 2022 în Republica Moldova au funcționat 201 terminale de autoservire, fiind în creștere cu 8 unități față de anul precedent.

De asemenea, este remarcabil faptul că, în anul 2017, numărul imprinterelor folosite a constituit 51 de unități, iar din anul 2018 statistica BNM nu le menționează.

În Figura 10 este prezentată dinamica numărului platformelor de comerț electronic.

Sursa: [2]

Figura 10. Dinamica numărului platformelor de comerț electronic pentru operare cu cardurile de plată în Republica Moldova

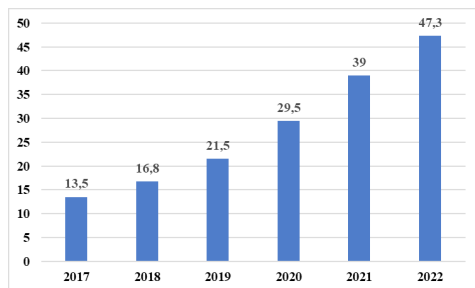
În perioada anilor 2017-2022 a avut loc creșterea numărului platformelor de comerț electronic pentru operare cu cardurile de plată: de la 402, în anul 2017, până la 764, în anul 2022.

Un factor important al amplificării plăților cu utilizarea cardurilor bancare a constituit dezvoltarea rapidă a sistemelor automatizate de deservire la distanță (SADD).

Numărul total al deținătorilor SADD a constituit 3201,9 mii la finele anului 2022, majorându-se cu 23,4% față de anul 2021. Iar numărul deținătorilor activi a marcat o tendință de creștere de 23,6% până la nivelul de 974,7 mii, ceea ce demonstrează interesul și încrederea tot mai mare a utilizatorilor SADD.

În anul 2022, în cadrul numărului total al deținătorilor SADD ponderea cea mai mare (54,5%) revine celor înregistrați în sistemele internet-payments, după care urmează utilizatorii de mobile-payments cu ponderea de 45,5%. Ponderea deținătorilor de PC payments a devenit nesemnificativă (0,05%). Totodată, este remarcabil faptul că la sfârșitul anului 2021 prestatorii de servicii de plată au sistat oferirea sistemelor de telephone-payments.

Figurile 11 și 12 demonstrează dinamica numărului și valorii tranzacțiilor efectuate prin intermediul SADD în Republica Moldova.

Sursa: [6]
Figura 11. Dinamica numărului total al tranzacțiilor efectuate prin SADD (milioane)

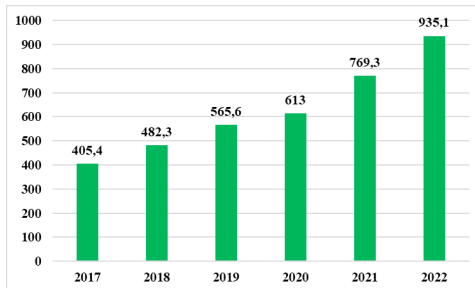

Figura 12. Dinamica valorii totale a tranzacțiilor efectuate prin SADD (milioane lei)

În perioada anilor 2017-2022 numărul tranzacțiilor în cadrul SADD a sporit de la 13,5 milioane până la 47,3 milioane, adică de 3,5 ori, iar valoarea lor s-a mărit, respectiv, de la 405,4 milioane lei până la 935,1 milioane lei sau de 2,3 ori.

CONCLUZII

În Republica Moldova are loc un proces continuu de amplificare a utilizării cardurilor de plată. Pe acest segment al pieței financiare, băncile comerciale mari rămân principalii creatori ai pieței respective. În contextul politicilor autorităților centrale ale Republicii Moldova de reducere a folosirii numerarului ca instrument de plată, este recomandată continuarea activității de promovare a cardurilor de plată în economia națională și în rândurile populației. La fel, este necesară lărgirea treptată a funcționalității cardurilor bancare, inclusiv și în calitate de instrument de fidelizare a clienților.

REFERINȚE

Hotărârea Guvernului Republicii Moldova Nr. 191 din 06.03.2001 cu privire la implementarea masivă a instrumentelor de plată fără numerar (Publicată la 19.04.2001 în Monitorul Oficial Nr. 44-45 art. 283)

Informație privind activitatea cu carduri de plată a prestatorilor de servicii de plată din Republica Moldova (per prestator), <https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/dsp/DSP2.xhtml>, Accesat la 08.11.2023

Numărul și valoarea tranzacțiilor efectuate cu carduri de plată din Republica Moldova, <https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/dsp/DSP4.xhtml>, Accesat la 14.11.2023

Number of credit, debit and prepaid cards in circulation worldwide from 2017

to 2022, with a forecast for 2027, <https://www.statista.com/statistics/1080756/number-payment-cards-in-circulation-worldwide/>, Accesat la 16.11.2023

Payment card, https://en.wikipedia.org/wiki/Payment_card, Accesat la 15.11.2023

Rapoartele anuale ale Băncii Naționale a Moldovei pentru anii 2016-2022, <https://www.bnm.md>, Accesat la 10.11.2023

Raportul anual al Băncii Naționale a Moldovei, https://bnm.md/files/Raport_anual_2022%20ISBN-.pdf

Regulamentul nr. 58/11-02 privind organizarea de către bănci a plăților cu carduri pe teritoriul Republicii Moldova, (Publicat la 12.06.1997 în Monitorul Oficial Nr. 38-39 art. 60)

